

1.6.2021

1/3

YRITYSTUKINEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO 8.6.2021

Vesistökunnostusasetuksen muutos

1. Lausuntopyyntö ja tuen kuvaus

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt 3.5.2021 päivätyllä lausuntopyynnöllä yritystukineuvottelukunnalta lausuntoa siitä, täyttääkö tukitoimenpide *valtioneuvoston asetus vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta* Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaiset valtiontuen kriteerit ja siitä, mitä valtiontukisääntöjen mukaista menettelyä tukitoimenpiteen osalta tulisi noudattaa (lausuntopyyntö liitteenä).

Tuen tavoitteet ja sisältö

Tukiohjelman tavoitteena on vesistön ja muiden pintavesien sekä vesiympäristön käytön ja tilan parantaminen sekä tulva- tai kuivuusriskien vähentäminen. Kuluvalle hallituskaudella asetusta on käytetty säädosperustana maa- ja metsätalousministeriön toimialalla mm. vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen, vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen sekä kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen ja ympäristöministeriön toimialalla mm. vesien suojelun tehostamisohjelman alaisuudessa myönnettäviin avustuksiin. Asetukseen tehtävillä muutoksilla mahdollistettaisiin asetuksen mukaisen avustuksen myöntäminen myös taloudelliseen toimintaan.

Asetuksen nojalla myönnettävä tuki olisi harkinnanvaraista ja sitä voitaisiin myöntää valtion talousarviossa vahvistetun enimmäismäärän rajoissa. Tuen myöntämistä arvioidaan mm. liikelatoudellisten mahdollisuuksien ja hakijan riskinkantokyvyn näkökulmasta. Hakijalta pyydetään ennen tuen myöntämistä valtionavustuslain sekä de minimis- tai yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen edellyttämät tiedot tuen edellytyksistä ml. tarpeelliseksi katsotut velvoitteidenhoitoselvitykset ja tilinpäätösasiakirjat.

Tukea myönnetään kahdelta valtion talousarvion momentilta. Maa- ja metsätalousministeriön vesi- ja kalataloushankkeiden tukemista koskeva määräraha on valtion talousarvion momentilla 30.40.31. Määräraha on 3-vuotista siirtomäärärahaa, ja sitä myönnetään vuosittain valtion talousarviossa. Vuonna 2021

asetuksen perusteella MMM:n määrärahoina avustuksia jaetaan n. 8,5 miljoonaa euroa, mutta tämä ennakoidaan pääsääntöisesti maksettavan valtionavustuksina ei-taloudelliseen toimintaan. Ympäristöministeriön vesiensuojelun tehostamisohjelman määräraha, jota osoitetaan myös tukiohjelman mukaisiin avustuksiin, on talousarvion momentilla 35.10.61. Tehostamisohjelma sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan vuoteen 2023 saakka. Määräraha on 3-vuotista siirtomäärärahaa, joka on siten käytettävissä vuoden 2025 loppuun saakka. Tämän asetuksen perusteella ympäristöministeriön määrärahoista jaetaan avustuksia vuosittain n. 5-6 miljoonaa euroa, josta valtiontukea arvioidaan olevan vain vähäinen osa. Lausuntopyyntövaiheessa ei vielä tiedetä budjettia tai euromäärää/vuosi taikka tukikohtaisten valtioneuvoston asetusten perusteella myönnettävää tukimäärää. Tukimäärä vaihtelee hankekohtaisesti.

Tuen yhteiskunnallinen tavoite on vesistön ja muiden pintavesien sekä vesiympäristön käytön ja tilan parantaminen sekä tulva- tai kuivuusriskin vähentäminen. Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta annettua valtioneuvoston asetusta käytetään ELY-keskuksissa valtionavustuslain ohella säädösperustana sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön osoittamilla määrärahoilla rahoitettavissa avustuksissa. Tukiohjelman kansallisena oikeusperustana olisi valtionavustuslaki (688/2001) ja sen 8 §:n nojalla annettu valtioneuvoston asetus (714/2015) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta. Asetus on voimassa toistaiseksi, mutta sen perusteella maksettavien tukien maksuaika riippuu kulloinkin sovellettavasta rahoitusmomentista.

2. Ennakkoarviointi

2.1 EU:n lainsäädännön mukaisten valtiontuen edellytysten täyttyminen

Tukitoimenpiteen voidaan arvioida täyttävän Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaiset valtiontuen kriteerit siltä osin kuin tukea myönnetään taloudelliseen toimintaan. Tuki myönnetään valtion varoista (valtion vuoden 2021 talousarvioesityksen momentti 30.40.31 sekä 35.10.61) ja sen myöntää valtio (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset). Tukea voidaan lausuntopyynnön mukaan myöntää taloudelliseen ja muuhun kuin taloudelliseen toimintaan.

Taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan välisen eron selventämiseksi unionin tuomioistuin on johdonmukaisesti katsonut, että taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan markkinoilla. Koska taloudellisten ja muiden kuin taloudellisten toimintojen välinen ero riippuu jossain määrin jäsenvaltioiden poliittisista valinnoista ja taloudellisesta kehityksestä, ei ole mahdollista laatia tyhjentävää luetteloa toiminnoista, jotka lähtökohtaisesti eivät koskaan olisi taloudellisia. Komissio on kuitenkin pyrkinyt selventämään taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan välistä eroa useilla tärkeillä aloilla valtiontuen käsitettä koskevassa tiedonannossa (2016/C 262/01). Tiedonannon mukaan tiettyjen luonnonsuojeluun liittyvien toimintojen erityisluonteen vuoksi ne voidaan järjestää toisin kuin kaupalliselta pohjalta, eivätkä ne tällöin ole luonteeltaan kaupallisia. Niiden julkinen rahoitus ei tämän vuoksi ole välttämättä valtiontukea. Luonnonsuojeluun liittyvä toiminta, joka rahoitetaan pääasiassa kävijä- tai käyttäjämaksuilla tai muunlaisin kaupallisin keinoin, on kuitenkin katsottava luonteeltaan taloudelliseksi (tiedonannon 35 kohta). Tapauksissa, joissa yksikkö harjoittaa toimintoja, joista jotkin ovat muita kuin taloudellisia toimintoja ja jotkin taloudellisia toimintoja, sen saama julkinen rahoitus kuuluu valtiontukisääntöjen piiriin vain siltä osin, kuin se kattaa taloudellisiin toimintoihin liittyvät kustannukset (tiedonannon 37 kohta).

Lausuntopyynnön mukaan elinkeino- liikenne ja ympäristökeskukset valitsevat avustettavat hankkeet avoimien hakujen kautta. Avustukset myönnetään kussakin haussa auki oleviin teemoihin ja tavoitteisiin parhaiten soveltuville hankkeille. Budjetti ei riitä avustuksen myöntämiseen kaikille hakijoille. Tukiohjelman varattu määräraha ei riitä avustuksen myöntämiseen kaikille hakijoille. Tukiohjelma kohdistuu myös tietyille aloille. Tukitoimenpide on näin ollen valikoiva. Lausuntopyynnön mukaan tukitoimenpiteellä ei

arvioida olevan suoria vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai kilpailuun. Lausuntopyynnössä kuitenkin todetaan, että teoriassa kauppa- tai kilpailuvaikutus on kuitenkin mahdollinen. Tukitoimenpiteen kilpailu- ja kauppavaikutusta ei näin ollen voida sulkea pois.

2.2 Valtiontukea koskeva menettelytapa

Lausuntopyynnön mukaan osaan avustuksista voidaan soveltaa vähämerkityksistä tukea koskevaa yleistä de minimis -asetusta (komission asetus 1407/2013), koska hankekohtaiset avustukset voivat olla verrattain pieniä. Lausuntopyynnön mukaan hakuilmoituksissa ja avustuspäätöksissä huolehditaan tällöin siitä, että myönnettävän tuen määrä täyttää de minimis -asetuksen ehdot. De minimis -asetuksen 3 artiklan mukaan tukitoimenpiteiden ei katsota täyttävän kaikkia perussopimuksen 107 artiklan 1 kohdan perusteita, jos ne täyttävät asetuksessa vahvistetut edellytykset. Jäsenvaltion yhdelle yritykselle myöntämän vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei saa olla yli 200 000 euroa minkään kolmen verovuoden jakson aikana. Enimmäismäärää laskettaessa on otettava huomioon kaikki kyseisen yrityksen mahdollisesti eri viranomaisilta saamat de minimis -tuet.

Lausuntopyynnön mukaan tukitoimenpiteeseen soveltuu myös yleinen ryhmäpoikkeusasetus (*komission asetus EU 651/2014 muutoksineen*, jäljempänä RPA), sillä tuettavissa hankkeissa voidaan esimerkiksi kehittää uusia menetelmiä tutkimus- ja kehitystyönä tai parantaa ympäristönsuojelun tasoa RPA:n 25 tai 36 artiklan mukaisesti.

RPA:n 25 artiklan nojalla voidaan myöntää tukea tutkimus- ja kehityshankkeisiin edellyttäen, että tukitoimenpide täyttää asetuksen I luvun yleiset edellytykset ja kyseisen artiklan erityiset edellytykset. RPA:n 25 artiklan mukaan tutkimus- ja kehityshankkeen tuetun osan on kuuluttava kokonaan vähintään yhteen seuraavista luokista: a) perustutkimus, b) teollinen tutkimus, c) kokeellinen kehittäminen; tai d) toteutettavuustutkimukset. Tuensaajakohtainen tuki-intensiteetti voi olla enintään: a) 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, kun on kyse perustutkimuksesta; b) 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, kun on kyse teollisesta tutkimuksesta; c) 25 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, kun on kyse kokeellisesta kehittämisestä; ja d) 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, kun on kyse toteutettavuustutkimuksista. Tutkimus- ja kehityshankkeiden tukikelpoiset kustannukset eritellään RPA:n 25 artiklan 3 kohdassa määriteltyjen tutkimus- ja kehitystyön luokkien mukaisesti. Tutkimus- ja kehitystyöhön myönnettävää tukea koskevat määritelmät sisältyvät RPA:n 2 artiklan 83–98 kohtiin.

RPA:n 36 artiklan nojalla voidaan puolestaan myöntää investointitukea, jonka ansiosta yritykset voivat ylittää ympäristönsuojelua koskevat unionin normit tai unionin normien puuttuessa parantaa ympäristönsuojelun tasoa edellyttäen, että tukitoimenpide täyttää asetuksen I luvun yleiset edellytykset ja kyseisen artiklan erityiset edellytykset. Jotta investointi olisi 36 artiklan mukainen, on sen täytettävä yksi seuraavista edellytyksistä: a) sen on mahdollistettava, että tuensaaja voi parantaa toimintansa ympäristönsuojelun tasoa ylittämällä sovellettavat unionin normit riippumatta siitä, onko voimassa velvoittavia kansallisia normeja, jotka ovat tiukempia kuin unionin normit; tai b) sen on mahdollistettava, että tuensaaja voi parantaa toimintansa ympäristönsuojelun tasoa unionin normien puuttuessa. Tukea ei saa myöntää, jos investoinnit toteutetaan sen varmistamiseksi, että yritykset noudattavat jo hyväksytyjä unionin normeja, jotka eivät ole vielä tulleet voimaan. Tuki-intensiteetti saa olla enintään 40 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, jotka määritellään tarkemmin RPA:n 36 artiklan 5 kohdassa. Ympäristönsuojeluun myönnettävään tukeen sovellettavat määritelmät sisältyvät RPA:n 2 artiklan 101–131 kohtiin.

Tukiohjelmaa koskevan valtioneuvoston asetusluonnoksen ja sen perustelumuistion mukaan tilanteissa, joissa valtionavustusta myönnettäisiin taloudelliseen toimintaan, sovellettaisiin joko RPA:n 25 tai 36 artiklaa tai de minimis -asetusta. Silloin kun avustukseen sovelletaan RPA:n 25 tai 36 artiklaa, hankkeen hyväksyttävät kustannukset ja avustuksen enimmäismäärät määräytyvät kyseisten artikloiden mukaisesti. Muutoin avustuksen osuus voisi olla enintään 80 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista, joita olisivat hankkeen henkilöstökustannukset, matkakustannukset, välittömästi hankkeen toteuttamiseen liittyvät

hankintakustannukset, vaikutusten seurannan kustannukset ja muut hankkeen toteuttamisen kustannukset. Tukiohjelmaa koskeva perustelumuistio sisältää viittaukset sovellettaviin EU:n valtioneuvoston päätöksiin sekä osan keskeisistä RPA:n yleisistä ehdoista, kuten kiellon myöntää tukea vaikeuksissa oleville yrityksille silloin, kun avustukseen sovelletaan RPA:ta.

Maatalouden de minimis-asetuksen ja maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisen tuen arviointi kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

3. Yritystukineuvottelukunnan lausunto

Yritystukineuvottelukunta puoltaa ennakoarvioinnissa esitettyä ja toteaa, että vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden tuki täyttää EU:n lainsäädännön mukaiset valtiontuen edellytykset siltä osin kuin tukea myönnetään taloudelliseen toimintaan.

Valtiontukea koskevana menettelytapana kyseessä olevan tukiohjelman tapauksessa voidaan soveltaa joko de minimis –asetusta tai yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 25 artiklaa silloin, kun kyseessä on kyseisen artiklan soveltamisalaan kuuluva tutkimus- tai kehityshanke tai 36 artiklaa silloin, kun kyseessä on investointituki, jonka ansiosta yritykset voivat ylittää ympäristönsuojelua koskevat unionin normit tai unionin normien puuttuessa parantaa ympäristönsuojelun tasoa. Yritystukineuvottelukunta toteaa, että ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen edellyttää, että myönnettävä tuki täyttää asetuksen mukaiset edellytykset. Yritystukineuvottelukunta suosittelee, että tukea myönnetään ensisijaisesti ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena tukena, mikäli sitä voitaisiin myöntää vaihtoehtoisesti myös de minimis –tukena.

Tukiohjelman on tarkoitus olla voimassa toistaiseksi. Yritystukineuvottelukunta kiinnittää huomiota siihen, että tukiohjelmaan sovellettavat nykyiset EU:n valtiontukisäännöt ovat voimassa 31.12.2023 saakka ja että tarvittaessa tukiohjelman kansallista oikeusperustaa tulee muuttaa valtiontukisääntöjen muutosten edellyttämällä tavalla.

Esittelijä: johtava asiantuntija Samuli Miettinen

LIITTEET

Maa –ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 3.5.2021 liitteineen